

شهرهای سبز

توسعه شهری و محیط زیست

www.ketab.ir

بر شناسه	کان، متیو ای. ۱۹۶۶م. - Kahn, Matthew E.
عنوان و نام پدیدآور	شهرهای سبز: توسعه شهری و محیط زیست / تألیف متیو ای. کان؛ ترجمه علی محمد خورشیددوست، مهدی ضرغامی
مشخصات نشر	تبریز: دانشگاه تبریز، انتشارات، شورای اسلامی شهر تبریز، مرکز پژوهشها، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	ث. ۲۰۴ ص. : مصور، جدول
فروست	انتشارات دانشگاه تبریز: ۵۳۸
شابک	مرکز پژوهشهای شورای اسلامی کلانشهر تبریز: ۱۰۰ 978-600-5199-53-6 : ۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	آی‌ا
یادداشت	عنوان اصلی: Green Cities: Urban growth and the environment, c2006
عنوان دیگر	توسعه شهری و محیط زیست
موضوع	بوم‌شناسی شهری (جامعه‌شناسی)
موضوع	شهرنشینی - جنبه‌های زیست محیطی
موضوع	شهرها و شهرستانها - توسعه
شناسه افزوده	محمد خورشیددوست، علی، ۱۳۳۹ - ، مترجم
شناسه افزوده	ضرغامی، مهدی، ۱۳۵۵ - ، مترجم
شناسه افزوده	دانشگاه تبریز، اداره انتشارات و روابط دانشگاهی
شناسه افزوده	شورای اسلامی شهر تبریز، مرکز پژوهشها
رده‌بندی کنگره	۳۹۰ ش ۹ / ۷۶ / ۲۶۱ IT
رده‌بندی دیویی	۳۷۱ / ۷۶
شماره کتابشناسی ملی	۲۶۶۵۸۱۳

مرکز پژوهشهای شورای اسلامی کلانشهر تبریز

انتشارات دانشگاه تبریز

شهرهای سبز توسعه شهری و محیط زیست

تألیف:	متیو ای. کان
ترجمه:	دکتر علی محمد خورشیددوست - دکترهای ضرغامی
ناشر و فروست:	انتشارات دانشگاه تبریز؛ ۵۲۸ با همکاری مرکز پژوهشهای شورای اسلامی کلانشهر تبریز
تاریخ و نوبت چاپ:	۱۳۹۰ - اول
شمارگان:	۲۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۱۹۹-۵۳-۶
قیمت:	۵۰۰۰۰/- ریال

حروف چینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه تبریز

این اثر مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کسی تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا بخش کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

نشانی: تبریز - بلوار ۲۹ بهمن - دانشگاه تبریز - تلفن: ۲۳۹۲۶۶۹ نمابر: ۲۳۴۲۵۶۲

مقدمه مترجمان

امروزه مدیریت زیست‌محیطی شهرهای مهم جهان تأکید زیادی بر نظارت و پایش منطقی و پایدار منابع را دارد. برای دستیابی به چنین هدفی مدیریت زیست‌محیطی شهر به صورت جامع، بینابین و مشارکتی قابل انجام است. این اهداف می‌توانند شهر و در کل جامعه را به سمت توسعه‌ی پایدار و سبز زیست‌محیطی ارتقا دهند که به طور خلاصه عبارتند از: پیشگیری و حل مسائل زیست‌محیطی، ایجاد تشکیلات و نهادهایی که به طور مؤثر از تحقیق، نظارت و مدیریت زیست‌محیطی حمایت کنند، شناسایی زیست‌محیطی و اعلام هشدار، محافظت و بهبود وضعیت منابع زیست‌محیطی، شناسایی خط‌مشی‌ها، تکنیک‌ها و فن‌آوری‌های مفید و سازگار با محیط زیست و تلاش برای تعیین استانداردهای ایمنی و مجاز برای سطوح آلودگی. به طور کلی مدیریت زیست‌محیطی شهرها فرایند تصمیم‌گیری در راستای تنظیم آن دسته از فعالیت‌های انسان تعریف می‌شود که بر محیط زیست تأثیر دارند، به گونه‌ای که ظرفیت‌های قابل تحمل محیط زیست برای توسعه‌ی پایدار حفظ شود. در مقدمه فصل اول دستور کار ۲۱ آمده است: «انسان در لحظه‌ی حساسی از تاریخ قرار دارد، نابرابری بین کشورهای مختلف و درون هر کشور، به سوی جاودانه شدن در حرکت است. فقر و گرسنگی، فقدان بهداشت و بی‌سوادی رو به وخامت

گذاشته و اکوسیستم‌هایی که ادامه‌ی زندگی به آنها متکی است، پیوسته رو به زوال است. ادغام مسائل توسعه با مسائل زیست‌محیطی و توجه بیشتر به این دو موجب می‌شود نیازهای اساسی همه‌ی افراد بشر تأمین گردد و سطح زندگی آنها ارتقا یابد، اکوسیستم‌ها بهتر حفظ و اداره شده و آینده‌ای بی‌خطرتر و سعادتمندتر در انتظار جهانیان باشد. هیچ کشوری نمی‌تواند به تنهایی به این مهم دست یابد مگر همراه با هم و در مشارکتی جهانی برای توسعه‌ی پایدار». کتاب حاضر که ترجمه‌ی آن تقدیم حضور می‌شود، در صدد پاسخگویی به این قبیل مسائل و مشکلات زیست‌محیطی در شهرها به نحوی است که از فراسوی بررسی همه‌ی جوانب مرتبط با موضوع، بتواند راهکارهای عملی را برای سوق دادن محیط‌های شهری به آرمانگرایی سبز ارائه دهد. از جمله مباحث مفید این کتاب بحث منحنی کوزنتس و نیز موضوع چاپای بوم‌شناختی است. چاپای بوم‌شناختی (Ecological Footprint) اکنون جایگاه ویژه‌ای را در مطالعات زیست‌محیطی شهرها و محیط‌های دیگر یافته است. نخستین بار مایکس وکرنباگل و ویلیام ریز در دانشگاه بریتیش کلمبیا، اصطلاح رد پای اکولوژیکی یا چاپای بوم‌شناختی را در کتاب «ردپای اکولوژیکی ما: کاهش تأثیر انسان بر زمین» (۱۹۹۵) به کار بردند. از منظر این دو اندیشمند، هر واحد انسانی (اعم از فرد، شهر و یا کشور) تأثیری بر زمین می‌گذارد، زیرا هر نوع فعالیت تولیدی و خدماتی و کشاورزی محیط و طبیعت را مورد استفاده قرار می‌دهد. تأثیر اکولوژیکی آنها برابر با مقدار طبیعی است که آنها برای تداوم زندگی اشغال کردند. به دلیل اهمیت این بحث جدید مقداری بیشتر در باره‌ی آن توضیح می‌دهیم. ریز و وکرنباگل (۱۹۹۶) به جای اینکه بپرسند یک منطقه خاص، از چند نفر جمعیت می‌تواند به صورت پایدار حمایت نماید، سوال انتقادی دیگری را مطرح کردند: چه مقدار از یک منطقه‌ی حاصلخیز برای تداوم نامحدود جمعیتی محدود لازم است و آن سرزمین در کجای زمین واقع شده است؟ به نظر آنها، طرح این رهیافت بر هر گونه ایراد وارد بر مفهوم ظرفیت انسانی مبتنی بر عوامل تجاری و فن‌آوری فائق می‌آید. به عبارت دیگر، از آنجا که بیشتر اشکال درآمد طبیعی (منابع و خدمات) توسط اکوسیستم‌های زمینی تولید می‌شوند، این امر باید محتمل باشد که بتوان نواحی زمینی / آبی مورد نیاز برای تولید پایدار مقدار زیادی از هر نوع منبع یا خدمات اکولوژیکی مورد استفاده‌ی جمعیت یا اقتصاد محدود در سطح خاصی

از فن‌آوری و تکنولوژی را پیش‌بینی کرد. مجموع چنین محاسباتی برای همه‌ی طبقات مهم مصرف، یک برآورد محافظه‌کارانه‌ی ناحیه - محور سرمایه‌ی طبیعی مورد نیاز برای آن جمعیت یا اقتصاد را تولید خواهد کرد. این ناحیه، جابای بوم‌شناختی صحیح نامیده می‌شود. محاسبه‌ی ردپای اکولوژیکی بر اساس دو واقعیت ساده صورت می‌پذیرد: نخست، ما می‌توانیم ردپای اکثر منابعی را که مصرف می‌کنیم و بیشتر زباله‌هایی را که دفع‌شان می‌نماییم مشخص کنیم؛ و دوم اینکه، بیشتر این جریان منابع و زباله‌ها می‌توانند به منطقه‌ی زیستی تولیدکنندگی که برای تدارک این امور لازم است تبدیل شوند. بنابراین، ردپاهای اکولوژیکی به ما نشان می‌دهند که ملل مختلف به چه میزان از طبیعت استفاده می‌کنند. نسخه‌ی دوم محاسبه ردپای اکولوژیکی در سال ۲۰۰۵ ابداع شد. این نوع محاسبه‌ی جابای بوم‌شناختی یا ردپای اکولوژیکی در برآورد ظرفیت بیولوژیکی شامل کل سطح زمین می‌شود. این روش پیش‌فرض‌های مربوط به عدم استفاده از دی‌اکسیدکربن را در محاسبات تغییر می‌دهد، و از تولید اولیه خالص برای عوامل تعادل جابا استفاده می‌کند. سرانه‌ی کل ردپای اکولوژیکی در جهان ۹۱/۲۱ هکتار جهانی است، این عدد در مقایسه با سرانه‌ی ظرفیت بیولوژیکی زمین (۷۱/۱۵ هکتار جهانی)، ۲/۶ هکتار جهانی بیشتر است، و در واقع، تعادل اکولوژیکی در جهان منفی است؛ یعنی هر نفر ۲/۶ هکتار جهانی زمین و آب حاصلخیز بیش از ظرفیت کره زمین در تصرف دارد.

با توجه به وضعیت نامساعد و نامطلوب زیست‌محیطی و جابای بوم‌شناختی در ایران و جهان، ترجمه این کتاب خوب به قلم پروفیسور ماتیو کاهن می‌تواند گامی مؤثر برای تخفیف و کاهش پیامدهای منفی زیست‌محیطی باشد. این کتاب نتیجه مطالعات عمیق آقای کاهن در طول ۱۵ سال فرصت مطالعاتی در دانشگاه‌های برتر دنیا می‌باشد. همچنین کتاب مذکور می‌تواند به عنوان منبعی برای دروس مرتبط با محیط زیست در رشته‌های مختلف از جمله محیط زیست، جغرافیا، مهندسی عمران، برنامه‌ریزی شهری، شهرسازی و سایر رشته‌های مرتبط باشد. از آنجا که هیچ کار ترجمه‌ای و علمی نمی‌تواند عاری از ایراد و نقص‌های احتمالی باشد، مترجمان از هر گونه پیشنهاد اصلاحی استقبال می‌کنند.

بر خود فرض عین می‌دانیم از ریاست محترم انتشارات دانشگاه تبریز، آقایان رضا روحی، محمدرضا دشتی و سایر دست‌اندرکاران چاپ و نشر این کتاب قدردانی و سپاسگزاری نماییم. از آقای مهندس سعید بهجت، جمعی از دانشجویان دانشگاه تبریز و نیز از خانم وحیده حامدفر تایپیسیت محترم که با دقت و ظرافت فراوان چند بار نسخه‌های اولیه و سپس نهایی را آماده کردند نیز تشکر می‌نماییم.

دکتر مهدی ضرغامی

دکتر علی محمد خورشید دوست